

РЕЦЕНЗІЯ

**проректора з науково-педагогічної роботи та міжнародної діяльності,
професора кафедри фінансів**

**Національного університету біоресурсів і природокористування України,
доктора економічних наук, професора ЛАБЕНКА Олександра Миколайовича
на дисертаційне дослідження ЗАМЛИНСЬКОГО Олександра Степановича
на тему: «Фінансове регулювання використання природних ресурсів
на рівні територіальних громад базового рівня»,
подане на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»**

Актуальність обраної теми. Формування мережі укрупнених територіальних громад базового рівня, а саме міських, селищних та сільських територіальних громад, вимагає перегляду пріоритетів використання резервів їх соціально-економічного піднесення. Передова європейська практика демонструє, що одним з ключовим чинників сталого розвитку територіальних громад базового рівня виступає підвищення рівня комплексності використання природних ресурсів, насамперед тих видів природної сировини, котрі перебувають у комунальній власності. Потрібно констатувати, що внаслідок земельної дерегуляції 2021 року, коли у власність територіальних громад базового рівня були передані землі сільськогосподарського призначення державної власності поза межами населених пунктів, потенціал комунальних природно-ресурсних активів значно підвищився. Водночас активізація залучення природних ресурсів у відтворювальний процес потребує становлення сучасної системи фінансового регулювання розширеного відтворення та господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу. У дисертації Замлинського Олександра Степановича розроблено інструментарій фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальної громади базового рівня в умовах воєнного часу та з урахуванням вимог післявоєнного відновлення національного господарства, що свідчить про її актуальність та своєчасність.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У цілому дисертація Замлинського Олександра Степановича характеризується авторським підходом до здійснення сутнісно-змістовної характеристики природних ресурсів як базового чинника соціально-економічного розвитку територіальних громад, розкриття сутності та ідентифікації складових фінансового регулювання використання природних ресурсів, формування інституційних засад фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальних громад базового рівня, а також виявлення місця і ролі природних ресурсів у системі відтворення ресурсно-виробничого потенціалу соціально-економічного розвитку територіальних громад. Здобувач на високому теоретико-методологічному рівні проаналізував основні тенденції та провів узагальнюючу оцінку рівня міжмуніципальної збалансованості надходжень рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів до місцевих бюджетів та визначив передумови імплементації європейського досвіду фінансового регулювання охорони довкілля, використання та відтворення природних ресурсів на рівні муніципалітетів у вітчизняну практику регуляторного впливу на природокористувачів, а це у підсумку йому дозволило сформулювати концепт інституціоналізації методів та інструментів фінансового регулювання використання природних ресурсів на місцевому рівні.

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура дисертації повною мірою відповідає

поставленим завданням. Високий рівень обґрунтованості та достовірності основних положень дисертації підтверджується опрацюванням великої кількості літературних джерел, зокрема праць вітчизняних та іноземних вчених, поглибленим статистичним та економіко-математичним аналізом великого масиву даних, а також застосуванням як загальних, так і спеціальних методів наукового пізнання. Отримані в результаті написання дисертації фундаментальні та прикладні положення відзначаються прийнятним рівнем цінності для теорії та методології фінансового регулювання використання природних ресурсів на різних таксономічних рівнях.

Поставлені у дисертації завдання здобувачем повною мірою вирішено. Структура роботи дозволила Замлинському Олександру Степановичу ґрунтовно розкрити об'єкт та предмет дослідження, а також отримати велику кількість нових наукових результатів, що свідчить про його наукову зрілість. Опрацювання основних положень дисертації дає підстави констатувати, що поставлена мета дисертації досягнута, а основні результати відзначаються високим рівнем обґрунтованості та достовірності. Загальні висновки дисертації та висновки до відповідних розділів характеризуються високим рівнем системності, логічною побудовою, а також є цілісними та обґрунтованими і повною мірою відповідають меті за завданням дисертаційного дослідження.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Дисертація здобувача є інтегрованим дослідженням актуальних проблем фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальних громад базового рівня. Ознайомлення із результатами проведеного дослідження дає підстави стверджувати, що ключові положення і висновки, а також практичні рекомендації, які виносяться здобувачем на прилюдний захист, відзначаються достатнім рівнем наукової новизни та мають прикладну спрямованість. Отримані у дисертації Замлинського Олександра Степановича теоретичні та прикладні результати у своїй сукупності вирішують важливе науково-практичне завдання, а саме розроблення авторського концепту становлення системи фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальної громади базового рівня в умовах воєнних, післявоєнних, євроінтеграційних та децентралізаційних викликів.

Отримані у дисертації науково-прикладні результати можуть бути впроваджені в управлінську діяльність органів місцевого самоврядування, зокрема в частині урізноманітнення методів та інструментів економічного стимулювання раціонального використання природних ресурсів на рівні територіальних громад базового рівня. Запропоновані рекомендації можуть бути інкорпоровані у вітчизняне законодавство, котре регулює права і повноваження місцевого самоврядування щодо розширеного відтворення та господарчого освоєння природно-ресурсного потенціалу.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні результати дослідження оприлюднено в 11 наукових працях, з яких 6 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 5 тез наукових доповідей.

Наукові публікації Замлинського Олександра Степановича повною мірою висвітлюють базові теоретичні та прикладні положення дисертації, а також є вдалою квінтесенцією трьох розділів дисертаційного дослідження. У цілому дисертація охоплює широкий спектр питань теоретичного, методологічного, інституційного та прикладного спрямування, які стосуються: розроблення концептуальних підходів до детермінації ролі природних ресурсів у відтворювальних пропорціях національного господарства, які враховують матеріально-речову неоднорідність, субстанціональну та функціональну

спрямованість природних ресурсів і передбачають їх розгляд як засобу та предмету праці, а також як територіально-просторового базису інфраструктурного комплексотворення; застосування методичних засад оцінювання результативності міжбюджетного розподілу рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів, які передбачають розрахунок рівня міжмуніципальної збалансованості надходжень рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів до місцевих бюджетів України як середньої геометричної надходжень природно-ресурсної ренти до міських, селищних та сільських територіальних громад; формування авторського концепту побудови архітекτονіки фінансового регулювання використання природних ресурсів на загальнонаціональному рівні, який передбачає виокремлення основних груп методів регуляторного впливу на природокористувачів з подальшою конкретизацією інструментів прямої та непрямої дії на відтворювальні пропорції у природно-ресурсному секторі національного господарства.

Завдяки проведенню ретельного аналізу існуючого стану фінансового регулювання використання природних ресурсів, здобувачу вдалося виявити слабкі сторони монетизації природних ресурсів та запропонувати перспективні напрями урізноманітнення методів фіскально-бюджетного впливу на процеси розширеного відтворення та господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу. Отримані результати виступають фундаментальною передумовою для формування на рівні територіальних громад базового рівня стратегій комерціалізації залучення природних ресурсів до господарського обігу.

Ознайомлення з текстом дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом дана робота відповідає вимогам, які ставляться Міністерством освіти і науки України до даної категорії кваліфікаційних робіт. У тексті дисертації представлено основні положення і висновки проведеного наукового дослідження.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація Замлинського Олександра Степановича є завершеною, логічно упорядкованою та самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею із достатньо обґрунтованими та достовірними результатами, які подано здобувачем для публічного захисту.

Використання думок, ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У дисертації відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування. Таким чином, у дисертації Замлинського Олександра Степановича на тему: «Фінансове регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальних громад базового рівня» відсутні порушення академічної доброчесності.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення:

1. На с. 33, рис. 1.1 здобувач приводить перелік ендогенних детермінантів вибору форм, методів та способів залучення природних ресурсів у відтворювальний процес. Одним з таких детермінантів здобувачем розглядається ключове значення природних ресурсів для формування полюсів соціально-економічного піднесення сільської поселенської мережі. Водночас поза увагою залишається значення природних ресурсів для соціально-економічного розвитку міських та селищних територіальних громад.

2. Виходячи з рис. 1.2 (с. 54), де приведено інституційні пастки та інституційні розриви фінансового регулювання використання природних ресурсів на загальнонаціональному, регіональному та місцевому рівнях, в спектрі інституційних пасток та інституційних розривів здобувач розглядає нерозвиненість інституту «зелених» муніципальних облігацій. У даному контексті доцільно було б більше уваги приділити імплементації даного інституту у вітчизняну практику «зеленого» інвестування.

3. На с. 109 здобувач констатує, що «характерною рисою фінансового регулювання використання лісових ресурсів виступає індексація ставок рентної плати та значні варіаційні розмахи між ставками рентної плати за окремі види деревини та несировинні корисності лісів». Доцільно було б привести конкретні приклади виникнення проявів значних варіаційних розмахів між ставками рентної плати за заготівлю окремих видів деревини.

Водночас, викладені зауваження істотно не впливають на результати дисертаційної роботи, які є новими, актуальними, обґрунтованими, достовірними та носять переважно дискусійний і рекомендаційний характер.

Загальні висновки. Дисертація Замлинського Олександра Степановича характеризується високим рівнем актуальності, є завершеною та самостійно виконаною науковою працею, відзначається вагомими теоретичними і прикладними результатами та відповідає спеціальності. Науково-теоретичні положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані в дисертації, достатньо повно висвітлені в опублікованих здобувачем працях. У дисертації Замлинського Олександра Степановича відсутні прояви порушення норм академічної доброчесності.

Дисертація на тему: «Фінансове регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальних громад базового рівня» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор Замлинський Олександр Степанович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Рецензент проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародної діяльності, професор кафедри фінансів Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор економічних наук, професор Олександр ЛАБЕНКО